

Zrównoważenie ekonomiczno środowiskowe turystyki na obszarach wiejskich

Economic and environmental sustainability of tourism in rural areas

Agnieszka Brelik

Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie

Summary

Aim of the study: The purpose of the work was to classify the communes of the West Pomeranian Voivodeship in terms of the development of agritourism farms there.

Material and methods: The article uses Hellwig's parametric method, which was used to assess the attractiveness of the communes of the West Pomeranian voivodeship in terms of the development of agritourism farms in them. The use of aggregate analysis by a generalized k-means method was used. Cluster analysis served as a tool for exploratory data analysis.

Results: Due to the attractiveness of tourist attractions, the highest value was given to the municipalities of the Zachodniopomorskie voivodship belonging to the cluster of 2, and the poorest community belonging to the cluster 1. From the analysis of average normalized quantitative variables it can be seen that the municipalities belonging to cluster 2 are more attractive in terms of development of rural tourism than municipalities belonging to the cluster 1.

Conclusions: Uneven spatial distribution of tourism assets in the West Pomeranian Voivodeship can lead to variable tourist traffic. The presented research results may be an inspiration to carry out spatial division of individual municipalities into groups of diversification of tourist attractiveness and their impact on tourist traffic of regions.

Key words: attractive, tourism, rural areas.

Wstęp

Rolnictwo od początku swego istnienia kreuje i przekształca przestrzeń, będąc pozytywną siłą zmieniającą krajobraz i korzystającą z różnych komponentów środowiska przyrodniczego. Bogactwo krajobrazu, różnorodność biologiczna sprawiają, że tereny wiejskie są atrakcyjnymi miejscami do życia, zakładania przedsiębiorstw czy też wykorzystania turystycznego. Współistnienie rolnictwa i środowiska przyrodniczego jest wynikiem wypracowania pewnej równowagi pomiędzy bogactwem środowiska, a interesami działalności rolniczej [3]. Zaburzenie ładu środowiskowego na obszarach wiejskich spowodowane może być po pierwsze intensyfikacją produkcji rolnej, która w efekcie prowadzi do zaniku naturalnych siedlisk i ograniczenia bioróżnorodności. Po drugie utrzymywanie znaczącej powierzchni odłogów i ugorów, na których zachodzi proces naturalnej sukcesji drzew i krzewów ograniczających bioróżnorodność charakterystyczną dla przestrzeni otwartych, prowadzi do pogorszenia jakości krajobrazu. Nie należy zapominać, że potencjalnym zagrożeniem może być zaniechanie działalności rolniczej i odrobnienie użytków rolnych na rzecz innych funkcji gospodarczych (głównie budownictwa oraz małych i średnich inwestycji gospodarczych) niedostosowanych do krajobrazu wiejskiego. Na zrównoważenie środowiskowe w sektorze rolnictwa wpływ mają decyzje rolników o tym, czy podjąć produkcję oraz co i jak produkować, przy czym ceny rynkowe nie odzwierciedlają kosztów zewnętrznych związanych z produkcją rolną i w wielu przypadkach dostawy dóbr publicznych w zakresie środowiska naturalnego są niewystarczające. Współzależności pomiędzy rolnictwem a środowiskiem mają wielowymiarowy charakter. Z jednej strony, rolnictwo może szkodzić środowisku, natomiast z drugiej, istnieją pozytywne powiązania rolnictwa ze środowiskiem przez tworzenie dóbr publicznych (wzbogacenie krajobrazu, ekosystemów, tworzenie siedlisk dla dzikich gatunków zwierząt) [8].

Walory turystyczne oraz podjęcie się ich wyceny nie należy do zadań łatwych. Problem stanowi właściwy dobór zarówno wskaźników jak i metod, które w trakcie badań zastosujemy. W literaturze najczęściej spotykamy się z problemami waloryzacji turystycznej w Polsce [10, 4]. Walory turystyczne definiowane są jako specyficzne cechy środowiska naturalnego oraz przejawy działalności człowieka, które są przedmiotem zainteresowania turystów [5]. Z punktu widzenia atrakcyjności obszarów wiejskich nie można ominąć zagadnienia przestrzeni wiejskiej. Współcześnie definiowanie przestrzeni wiejskiej poprzez naturę i środowisko naturalne, pejzaż oraz dziedzictwo kulturowe legitymizuje użytkowanie tej przestrzeni przez całe społeczeństwo, a nie tylko mieszkańców wsi i rolników [2]. Przestrzeń wiejska podlega zawłaszczeniu przez innych, np. zwiedzających, odpoczywających czy obserwujących. W ten sposób percepcja tej przestrzeni i oczekiwania wobec niej są inne niż wcześniej-

szych użytkowników. Dla jednych jest miejscem codziennego życia, dla innych miejscem odpoczynku, rozrywki, wrażeń estetycznych, a nawet nowych konfliktów. Naturalna przestrzeń i otwarty krajobraz oraz ich ochrona stały się podstawową kwestią środowiskową. Z geograficznego punktu widzenia Stanisław Liszewski i inn. [5] wyodrębnia następujące typy turystycznej przestrzeni funkcjonalnej: – eksploracji turystycznej – odkrywanie nieznanych obszarów bez zagospodarowania turystycznego, – penetracji turystycznej – dominuje poznanie krajoznawcze i krótkotrwały wypoczynek, – asymilacji turystycznej – pobyt i kontakty turystów z miejscową ludnością w celu poznania lokalnej kultury, – kolonizacji turystycznej – trwałe zajmowanie nowych terenów pod zagospodarowanie turystyczne, – urbanizacji turystycznej – przekształcenie terenów wiejskich w tereny miejskie. Problematyka środowiska naturalnego ujednoliciła podejście wiejskości jako przestrzeni wiejskiej. Z biegiem czasu wyodrębniły się różne typy funkcjonalne obszarów wiejskich: rolnicze, leśne, mieszkalne, turystyczno-wypoczynkowe [6].

Metodyka badań

Celem pracy było sklasyfikowanie gmin województwa zachodniopomorskiego pod względem rozwoju w nich gospodarstw agroturystycznych uwzględniając między innymi walory turystyczne poszczególnych gmin. W tym celu zastosowano metodę parametryczną Hellwiga. Wybrano 13 zmiennych (tab.1), które posłużyły do oceny atrakcyjności gmin województwa zachodniopomorskiego pod względem rozwoju w nich gospodarstw agroturystycznych z wykorzystaniem analizy skupień uogólnioną metodą k-średnich. Analiza skupień posłużyła jako narzędzie do eksploracyjnej analizy danych, której celem było ułożenie obiektów w grupy w taki sposób, aby stopień powiązania obiektów z obiektami należącymi do tej samej grupy był jak największy, a z obiektami z pozostałych grup jak najmniejszy. Przy pomocy metody k-średnich stworzono k skupień, w możliwie największym stopniu różniącymi się od siebie¹. Klasyczny algorytm k-średnich został spopularyzowany przez Hartigana w 1975 roku. Z punktu widzenia obliczeń, można tę metodę traktować jako "odwrotność" analizy wariancji ANOVA.

Metody stosowane w uogólnionej analizie skupień metodami EM i k-średnich stanowią rozszerzenie tego podejścia w trzech ważnych aspektach. Zamiast przyporządkowywać przypadki (obserwacje) do skupień tak, by różnice pomiędzy średnimi (zmiennych ilościowych)

¹ <http://www.statsoft.com/Textbook/Cluster-Analysis> (June 2017)

w grupach były jak największe, algorytm EM (maksymalizacji wartości oczekiwanej) oblicza prawdopodobieństwa przynależności do skupień przy założeniu jednego lub wielu rozkładów prawdopodobieństwa. Celem algorytmu jest maksymalizacja ogólnego prawdopodobieństwa (wiarygodności danych), dla danego podziału na skupienia². Optymalna liczba skupień nie jest znana z góry, więc w pracy została ona ustalona za pomocą algorytmu v-krotnego sprawdzianu krzyżowego.

Wyniki badań

W warunkach rynkowych w budowaniu przewag konkurencyjnych szczególną rolę w rozwoju obszarów wiejskich mogą odgrywać zasoby cenne przyrodniczo. W praktyce odzwierciedleniem takich zasobów w poszczególnych jednostkach terytorialnych jest występowanie na ich terenie różnych form ochrony przyrody. Z jednej strony, stanowią one walor (atut) świadczący o pewnej specyficzności danej jednostki, na której można budować przewagi konkurencyjne, z drugiej – ochrona przyrody zawsze wiąże się z pewnymi ograniczeniami (z barierami rozwoju). Chcąc wykorzystać w kreowaniu rozwoju specyficzność walorów przyrodniczo cennych, należy umiejętnie dostosowywać działalność gospodarczą do możliwości tego środowiska. W rzeczywistości gospodarczej, w odniesieniu do rolnictwa, oznacza to z reguły potrzebę zastępowania tradycyjnych funkcji produkcyjnych rolnictwa pozaprodukcyjnymi, związanymi m.in. z produkcją ekologiczną, z agroturystyką [9]. Stosując metodę parametryczną zaproponowaną przez Hellwiga wyodrębniono 13 cech mierzalnych określających atrakcyjność agroturystyczną 103 gmin województwa zachodniopomorskiego, przedstawiono je w tabeli 1.

Wykorzystując uogólnioną analizę skupień metodami EM i k-średnich i przy minimalnie ustalonej liczbie skupień na 2 w algorytmie v-krotnego sprawdzianu krzyżowego otrzymano liczbę skupień wynoszącą 2 (błąd w próbie uczącej 1,156).

W celu interpretacji oceny atrakcyjności gmin wyznaczone zostały znormalizowane średnie zmiennych ilościowych, są one zaprezentowane na rysunku 1.

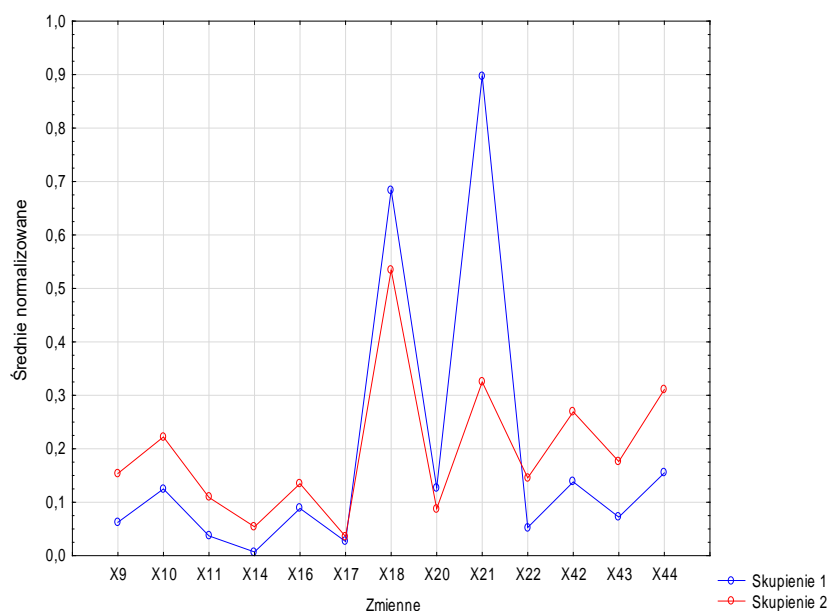
² <http://www.statsoft.com/Textbook/Cluster-Analysis#em> (June 2017)

Tabela 1. Cechy mierzalne do oceny atrakcyjności agroturystycznej gmin

Zmienna	Jednostka	Nazwa zmiennej
Liczba jezior w gminie kategorii 2	ilość	X ₉
Liczba jezior w gminie kategorii 3	ilość	X ₁₀
Liczba jezior w gminie kategorii 4 i 5	ilość	X ₁₁
Powierzchnia rezerwatów przyrody	ha na 1 km ²	X ₁₄
Powierzchnia obszarów Natura 2000	ha na 1 km ²	X ₁₆
Liczba Parków Narodowych	ilość na 1 km ²	X ₁₇
Udział UR w powierzchni ogólnej	%	X ₁₈
Pracujący w rolnictwie	liczba osób na km ²	X ₂₀
Udzielone noclegi	ilość na 1000 ludności	X ₂₁
Liczba gospodarstw agroturystycznych w gminie	ilość	X ₂₂
Ludność w wieku przedprodukcyjnym	%	X ₄₂
Ludność w wieku produkcyjnym	%	X ₄₃
Ludność w wieku poprodukcyjnym	%	X ₄₄

Źródło: opracowanie własne

Z wykresu wynika, że pod względem atrakcyjności walorów turystycznych można wyżej ocenić gminy województwa zachodniopomorskiego należące do skupienia 2, a słabiej gminy należące do skupienia 1. Z analizy średnich znormalizowanych zmiennych ilościowych widać, że gminy należące do skupienia 2 są bardziej atrakcyjne pod względem możliwości rozwoju turystyki wiejskiej, niż gminy należące do skupienia 1. Gminy te można również uszeregować według ich odległości od środka grupy.

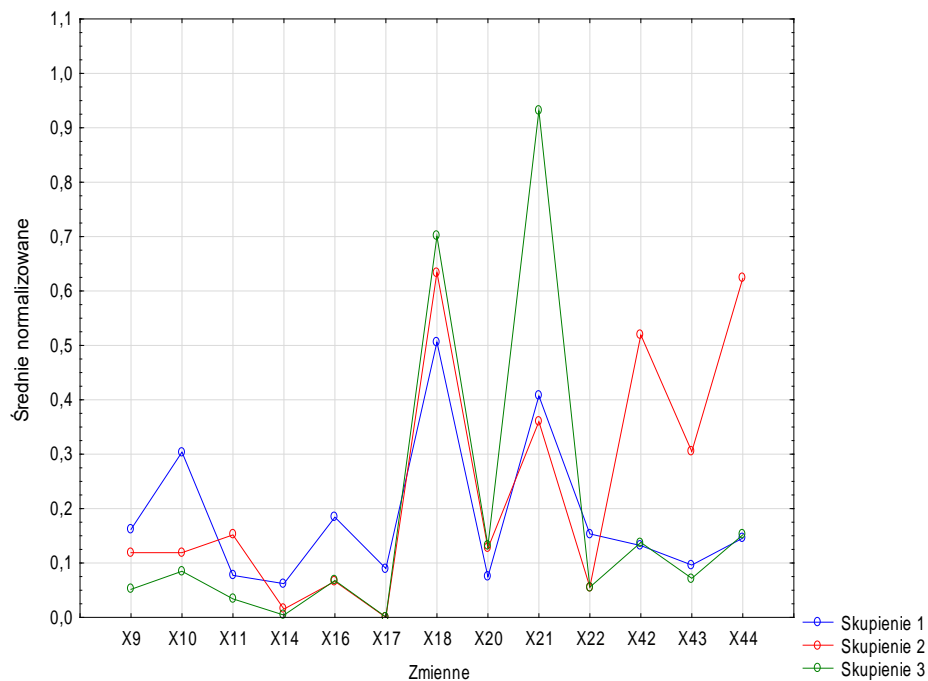

Wykres 1. Znormalizowane średnie zmiennych ilościowych wykorzystanych do oceny atrakcyjności gmin dla dwóch skupień.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Ze względu, że w tej klasyfikacji wiele gmin ma równą ocenę, dokonano następnego podziału z wykorzystaniem uogólnionej analizy skupień metodami EM i k-średnich i przy minimalnie ustalonej liczbie skupień na 3. W algorytmie v-krotnego sprawdzianu krzyżowego otrzymano liczbę skupień wynoszącą 3 (błąd w próbie uczącej 1,112, czyli jest mniejszy niż przy 2 skupieniach).

Znormalizowane średnie zmiennych ilościowych przy podziale na 3 skupienia przedstawia rysunek 2.

Wykres 2. Znormalizowane średnie zmiennych ilościowych wykorzystanych do oceny atrakcyjności gmin dla trzech skupień.

Źródło: opracowanie własne na podstawie przeprowadzonych badań

Analizując te średnie można wysnuć wniosek, że przy podziale na 3 skupienia najatrakcyjniejsze pod względem atrakcyjności turystycznej są gminy należące do skupienia 2, następnie gminy należące do skupienia 1, a najmniej atrakcyjne należące do skupienia 3.

Klasyfikację gmin województwa zachodniopomorskiego uwzględniającego podział na dwa i trzy skupienia przedstawiono w tabeli 3.

Table 3. Klasyfikacja gmin województwa zachodniopomorskiego pod względem atrakcyjności agroturystycznej przy podziale na skupienia

Lp	Gminy	Wynikowa klasyfikacja 2 grupy	Odległość od środka dla 2 grup	Wynikowa klasyfikacja 3 grupy	Odległość od środka dla 3 grup	Lp	Gminy	Wynikowa klasyfikacja 2 grupy	Odległość od środka dla 2 grup	Wynikowa klasyfikacja 3 grupy	Odległość od środka dla 3 grup
1	Barlinek	2	0,45	2	0,31	53	Resko	1	1,02	3	1,02
2	Połczyn Zdrój	2	1,09	2	1,07	54	Rymań	1	1,03	3	1,02
3	Dobra Szczecińska	2	1,10	2	1,12	55	Sławno	1	1,03	3	1,02
4	Kamień Pomorski	2	1,11	2	1,11	56	Płoty	1	1,03	3	1,02
5	Złocieniec	2	1,11	2	1,15	57	Świerzno	1	1,03	3	1,02
6	Trzebiatów	2	1,13	2	1,10	58	Rąbino	1	1,03	3	1,02
7	Choszczno	2	1,18	2	1,06	59	Radowo Małe	1	1,04	3	1,03
8	Gryfino	2	1,29	2	1,10	60	Malechowo	1	1,04	3	1,03
9	Drawsko Pomorskie	2	1,29	2	1,29	61	Dygowo	1	1,04	3	1,03
10	Nowogard	2	1,32	2	1,18	62	Sławoborze	1	1,04	3	1,03
11	Goleniów	2	1,42	2	1,19	63	Golczewo	1	1,04	3	1,04
12	Myślibórz	2	1,44	2	1,35	64	Trzcianko Zdrój	1	1,04	3	1,04
13	Police	2	1,54	2	1,30	65	Gościno	1	1,04	3	1,03
14	Polanów	2	1,05	1	1,04	66	Manowo	1	1,04	3	1,04
15	Mirosławiec	2	1,10	1	1,08	67	Brzeżno	1	1,05	3	1,04
16	Kobyłanka	2	1,10	1	1,05	68	Przybiernów	1	1,05	3	1,04
17	Maszewo	2	1,12	1	1,16	69	Bobolice	1	1,05	3	1,04
18	Biesiekierz	2	1,13	1	1,10	70	Brojce	1	1,05	3	1,04
19	Kołobrzeg	2	1,13	1	1,19	71	Tychowo	1	1,05	3	1,04
20	Kołbaskowo	2	1,13	1	1,15	72	Siemysł	1	1,05	3	1,04
21	Mielno	2	1,15	1	1,16	73	Przelewice	1	1,05	3	1,05
22	Ustronie Morskie	2	1,15	1	1,15	74	Mieszkowice	1	1,06	3	1,06
23	Rewal	2	1,16	1	1,14	75	Karnice	1	1,06	3	1,05
24	Chojna	2	1,16	1	1,17	76	Barwice	1	1,06	3	0,36
25	Osina	2	1,16	1	1,13	77	Krzęcin	1	1,06	3	1,05
26	Biały Bór	2	1,18	1	1,11	78	Kozielice	1	1,07	3	1,06
27	Wolin	2	1,20	1	1,20	79	Dobra	1	1,07	3	1,08
28	Dziwnów	2	1,21	1	1,21	80	Wałcz	1	1,07	3	1,07
29	Szczecinek	2	1,22	1	1,22	81	Suchań	1	1,07	3	1,08
30	Międzyzdroje	2	1,29	1	1,28	82	Stara Dąbrowa	1	1,07	3	1,06
31	Nowe Warpno	2	1,30	1	1,21	83	Stepnica	1	1,07	3	1,08
32	Kalisz Pomorski	2	1,31	1	1,27	84	Łobez	1	1,08	3	1,07
33	Darłowo	2	1,35	1	1,38	85	Nowogródek Pomorski	1	1,08	3	1,09
34	Czaplinek	2	1,35	1	1,37	86	Boleszkowice	1	1,09	3	1,09
35	Postomino	2	1,40	1	1,42	87	Warnice	1	1,09	3	1,09
36	Ińsko	2	1,45	1	1,37	88	Bielice	1	1,09	3	1,07
37	Drawno	2	1,47	1	1,37	89	Świdwin	1	1,10	3	1,09
38	Węgorzyno	2	1,64	1	1,64	90	Będzino	1	1,11	3	1,11
39	Borne Sulino	2	1,90	1	1,85	91	Sianów	1	1,12	3	1,12
40	Banie	1	0,53	1	0,34	92	Pełczyce	1	1,14	3	1,13
41	Cedynia	1	1,09	1	1,10	93	Karlıno	1	1,14	3	1,15
42	Moryń	1	1,18	1	1,16	94	Dolice	1	1,15	3	1,15
43	Widuchowa	1	1,19	1	1,17	95	Lipiany	1	1,17	3	1,18
44	Tuczno	1	1,37	1	1,34	96	Pyrzyce	1	1,19	3	1,18
45	Stare Czarnowo	1	1,38	1	1,30	97	Dobrzany	1	1,19	3	1,20
46	Chociwel	1	1,45	1	1,43	98	Bierzwnik	1	1,21	3	1,23
47	Człopa	1	1,50	1	1,45	99	Wierzchowo	1	1,22	3	1,24
48	Gryfice	1	1,26	2	1,14	10	Dębno	1	1,23	3	1,23

						0					
49	Świeszyno	1	1,02	3	1,01	10 1	Marianowo	1	1,24	3	1,24
50	Recz	1	1,02	3	1,01	10 2	Ostrowice	1	1,25	3	1,26
51	Białogard	1	1,02	3	1,01	10 3	Stargard Szczeciński	1	1,38	3	1,38
52	Grzmiąca	1	1,02	3	1,02						

Źródło: opracowanie własne

W pierwszej grupie typologicznej znalazło się 41 gmin, które w ogólnej charakterystyce badanych gmin wypadły najlepiej (odległość od środka dla 2 grup powyżej 1,04). Grupa tych gmin charakteryzowała się najwyższym poziomem rozwoju pod względem przyjętych cech diagnostycznych. Na wysoki poziom syntetycznego miernika atrakcyjności badanych gmin (np. Polanów, Mirosławiec, Kobylanka, Maszewo) wpływały następujące czynniki: występująca duża liczba jezior kategorii drugiej, występowanie rezerwatów i pomników przyrody, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000 i duża lesistość, co oznacza, że w strukturze użytkowania ziemi duży odsetek stanowią lasy, a w strukturze użytków rolnych (UR) duży udział mają użytki zielone. Badania wskazują, że zasoby cenne przyrodniczo, świadczą o pewnej specyfice danej jednostki tj. dominacji na tych obszarach funkcji turystycznej. Funkcja ta rozwinęła się na terenach pojeziernych, ze względu na korzystne warunki dla rozwoju turystyki i wypoczynku (bliskość morza bądź jezior, lasów, a także urozmaicona rzeźba terenu). W skład drugiej grupy typologicznej wchodziło 12 gmin, które charakteryzowały się dobrym poziomem miernika atrakcyjności. W skład trzeciej grupy typologicznej wchodziło 55 gmin (odległość od środka dla 3 grup powyżej 1,01). Badania wpływu turystyki na przemiany obszarów wiejskich wymagają zrozumienia zachodzących zmian w ujęciu ekonomicznym i środowiskowym. Przestrzeń wiejska odgrywa znaczącą rolę w turystyce polskiej, przez co akcentuje się potrzebę ochrony środowiska naturalnego i w jak najmniejszym stopniu przekształconego przez człowieka, dostrzega wartość środowiska przyrodniczego.

Istotnego znaczenia w przypadku rozwoju zrównoważonego i wielofunkcyjnego na obszarach wiejskich pełni funkcja stymulatora procesów gospodarczych. Stosowanie odpowiednich środków ekonomiczno-prawnych sprzyja m.in. powstawaniu nowych podmiotów turystycznych, a w tym agroturystycznych oraz do działań korzystnych na rzecz ochrony środowiska.

Podsumowanie

Podkreślić należy, że działalność człowieka ma swoje odzwierciedlenie w przestrzeni. W szczególności zjawisko to dotyczy turystyki. Po pierwsze dlatego, że jej uprawianie wymaga przemieszczania się oraz czasowej zmiany przestrzeni społeczno-ekonomicznej jednostki. Po drugie w turystyce podstawową rolę odgrywa funkcjonalne wartościowanie określonego obszaru ze względu na jego atrakcyjność. Atrakcyjność turystyczna jest wypadkową czterech podstawowych elementów wpływających na rozwój ruchu turystycznego, a mianowicie: walorów turystycznych, stanu środowiska naturalnego, rezultatów działań z zakresu jego ochrony oraz dostępności. Nierównomierny przestrzenny rozkład walorów turystycznych w województwie zachodniopomorskim może prowadzić do nierównomiernego ruchu turystycznego. Przedstawione wyniki badań mogą być inspiracją do przeprowadzenia przestrzennego podziału poszczególnych gmin na grupy zróżnicowania atrakcyjności turystycznej i ich wpływu na ruch turystyczny regionów.

Literatura

- [1] DRZEWIECKI, M., 2001. Podstawy agroturystyki. OWOPO, Bydgoszcz.
- [2] HALAMSKA, M., 2009. Uwagi o naturze wiejskości i sposobie jej definiowania, w: Człowiek – miasto – region. Związki i interakcje, red. G. Gorzelak, M.S. Szczepański, W. Ślęzak-Tazbir. Wydawnictwo Scholar.
- [3] KOKOSZA, 2013. Ochrona środowiska na terenach wiejskich w świetle nowej perspektywy wspólnej polityki rolnej unii europejskiej 2014-2020, Kraków.
- [4] KOSTROWICKI, A.S., 1970, Zastosowanie metod geobotanicznych w ocenie przydatności terenu dla potrzeb rekreacji i wypoczynku, Przegląd Geograficzny t.42, z.4, Warszawa, s. 631-645.
- [5] LIJEWSKI, T., MIKUŁOWSKI, B., WYRZYKOWSKI, J., 2008, Geografia turystyki Polski, PWE, Warszawa.
- [6] PEREPECZKO, B. ,2010. Świadomość ekologiczna mieszkańców obszarów chronionych. „Wieś Jutra” nr 10.

- [7] PREOBRAZENSKI, V.S., ZORIN, I.V., VEDENIN Y.A., 1975. Geograficeskije aspekty konstruirowanija rekreacionnych system. Seria Geografia nr 1.
- [8] PRETTY J. 2008. Agricultural sustainability: concepts, principles and evidence Phil. Trans. R. Soc. B (2008) 363, 447–465.
- [9] ŚLUSARZ, G., GOŁĘBIEWSKA, B., 2014. Wykorzystanie endogenicznych, cennych przyrodniczo zasobów regionu w jego rozwoju. Roczniki Naukowe Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. XVI, z. 6.
- [10] WYRZYKOWSKI, J., 1986, Geograficzne uwarunkowania rozwoju urlopowej turystyki wypoczynkowej w Polsce, Acta Universitatis Wratislaviensis, Wrocław nr 935, Studia Geograficzne nr XLIV, Wrocław.

Streszczenie

Cel: Celem pracy było sklasyfikowanie gmin województwa zachodniopomorskiego pod względem rozwoju w nich gospodarstw agroturystycznych.

Materiał i metody: W artykule zastosowano metodę parametryczną Hellwiga, za pomocą której dokonano oceny atrakcyjności gmin województwa zachodniopomorskiego pod względem rozwoju w nich gospodarstw agroturystycznych. Ponadto wykorzystano analizy skupień uogólnioną metodą k-średnich. Analiza skupień posłużyła jako narzędzie do eksploracyjnej analizy danych.

Wyniki: Ze względu na atrakcyjności walorów turystycznych najwyżej oceniono gminy województwa zachodniopomorskiego należące do skupienia 2, a słabiej gminy należące do skupienia 1. Z analizy średnich znormalizowanych zmiennych ilościowych widać, że gminy należące do skupienia 2 są bardziej atrakcyjne pod względem możliwości rozwoju turystyki wiejskiej, niż gminy należące do skupienia 1.

Wnioski: Nierównomierny przestrzenny rozkład walorów turystycznych w województwie zachodniopomorskim może prowadzić do zmiennego ruchu turystycznego. Przedstawione wyniki badań mogą być inspiracją do przeprowadzenia przestrzennego podziału poszczególnych gmin na grupy zróżnicowania atrakcyjności turystycznej i ich wpływu na ruch turystyczny regionów.

Słowa kluczowe: atrakcyjność, turystyka, obszary wiejskie.
